

Finansdepartementet

Datum

2025-12-17

Diarienummer

Å 2025-2396

Remissvar – EU-kommissionens förslag till en konkurrenskraftsfond för perioden 2028–2034 (Fi2025/01916)

Tillväxtverket arbetar för konkurrenskraftiga företag och hållbar utveckling i alla delar av Sverige. Det gör myndigheten genom att skapa förutsättningar för stärkt konkurrenskraft, ökad innovation, stärkt omställningsförmåga och en hållbar utveckling i hela landet. Myndigheten arbetar inom tre politikområden - den regionala utvecklingspolitiken, landsbygdspolitiken och näringspolitiken - som är ömsesidigt förstärkande. Remissvaret är skrivet utifrån dessa utgångspunkter.

Sammanfattning

- Tillväxtverket tillstyrker EU-kommissionens föreslagna konkurrenskraftsfond (EKF) som bedöms ha potential att stärka unionens och Sveriges konkurrenskraft och produktivitet med fokus på strategiska tekniker och kedjan från forskning till industriell uppskalning. EKF:s och Horisont Europas (Horisont) integrerade satsning på forskning och industri svarar på behov som svenska industriaktörer framställer.
- Det är viktigt att försvara principen om excellens, i betydelsen högsta kvalitet vid konkurrensutsättning, i förslaget. Grundforskning bör hanteras inom Horisont. EKF bör ha fokus på kommersialisering och investeringsresan efter grundforskning. I förhandlingarna är det viktigt att säkerställa flexibilitet i EKF:s genomförande för att ta höjd för nya behov.
- Tillväxtverket välkomnar EKF:s fokus på industrins kompetensbrist i strategiska sektorer, och möjligheten att stödja kompetensförsörjningsinsatser på alla nivåer. En välfungerande kompetensförsörjning är avgörande för unionens konkurrenskraft.
- För att svenska aktörer ska kunna ta del av EKF krävs offentlig nationell medfinansiering, i tillägg till privat medfinansiering. Idag missar svenska företag många möjligheter till EU-stöd då nationell medfinansiering saknas.

Därutöver krävs en struktur för att nå ut till företag i det svenska innovationsekosystemet.

- Det är viktigt att satsningar inom EKF, Nationella och regionala partnerskapsplanen (NRPP), Horisont, EU:s innovationsfond och Fonden för ett sammanlänkat Europa och nationella investeringar kompletterar varandra. En samordnad förberedelse i Sverige för EKF, NRPP samt Horisont är nödvändig. I remissvaret för NRP-förordningen ställer sig Tillväxtverket till regeringens förfogande angående rollen som samordnande myndighet. Knutet till denna roll föreslås att Tillväxtverket uppdras att ha en samordnande nationell funktion gällande EKF, Horisont och EU:s innovationsfond.
- Tillväxtverket bedömer att förändringar i förslaget krävs för att säkerställa ett tillräckligt högt risktagande i InvestEU-instrumentet. Sverige bör överväga att etablera en nationell utvecklingsbank (National Promotional Banks and Institutions, NPBI) med kapacitet att kvalificera sig som implementeringspartner inom InvestEU.

1. Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om etablering av EKF COM(2025) 555

Kapitel I Allmänna bestämmelser

Principen om excellens, i betydelsen högsta kvalitet vid konkurrensutsättning, vid tilldelning av medel är grundläggande för att kunna stärka EU:s konkurrenskraft på global nivå. En ny artikel föreslås: "Allmänna kriterier för tilldelning: Grunden är att finansieringen ska baseras på öppen konkurrens och bedömas i enlighet med tilldelningskriterierna för excellens och högsta relevans för EU:s konkurrenskraft".

I **artikel 4** anges en vägledande **fördelning av EKF:s finansieringsram** mellan fyra politikområden. Tillväxtverket konstaterar att de 26,2 miljarder EUR som avsätts för *Ren omställning och utfasning av fossila bränslen inom industrin* står långt ifrån EU-kommissionens uppskattningar kring det årliga finansieringsgapet för klimatåtgärder på över 400 miljarder EUR¹.

Exempelvis är behoven enorma att uppgradera EU:s elnät då åldrande distributionsnät (varav 40 % är över 40 år gamla) står inför en kraftig ökning i efterfrågan på el. Artikel 33 listar bland annat stöd till energieffektivitet, energilagring, efterfrågehantering och nationella transmissions- och distributionsnät. Tillväxtverket ställer sig frågande till hur EKF ska kunna möta dessa behov med en begränsad budget och krav på konkurrensutsättning. I detta politikområde är det centralt att krav ställs på konkurrensutsättning, innovation och höga utsläppsminskningar. Det blir viktigt för Sverige att följa och bevaka framtagandet av de arbetsprogram som slår fast hur fondens medel används på området, genom granskningsförfarande.

Tillväxtverket anser att **EU:s innovationsfond** hanterar stöd för industrins gröna omställning med goda förutsättningar. Det vore positivt att tillföra en möjlighet att överföra medel från EKF till innovationsfonden i arbetsprogrammen. Den kommande banken för utfasning av fossila bränslen med placering under EKF:s styrning borde knytas till innovationsfondens krav och urvalskriterier.

¹ Investment needs assessment and funding availabilities to strengthen EU's Net-Zero technology manufacturing capacity", Commission Staff Working Document, European Commission, 2023, sid. 3.

Samordning mellan fonder

Artikel 7 anger att kommissionen och medlemsstaterna ska underlätta **samordningen och samstämmigheten** mellan EKF och NRPP när det gäller gemensamma konkurrenskraftsprioriteringar på valda nyckelområden och projekt som bedöms ha strategisk betydelse och vara av gemensamt europeiskt intresse (IPCEI). Det är viktigt att satsningar inom EKF, NRPP, Horisont, Fonden för ett sammanlänkat Europa, EU:s innovationsfond och nationella investeringar kompletterar varandra. En samordnat genomförande i Sverige för EKF, NRPP, Horisont och EU:s innovationsfond är nödvändigt för att verka för de bästa finansieringsmöjligheterna för svenska prioriteringar.

I remissvaret för NRP-förordningen ställer sig Tillväxtverket till regeringens förfogande angående rollen som samordnande myndighet. Knutet till denna roll föreslås att Tillväxtverket uppdras att ha en **samordnande nationell funktion** gällande EKF, Horisont och EU:s innovationsfond. Vid framtagandet av NRPP bör Sverige analysera om det är önskvärt eller möjligt i en svensk kontext att samfinansiera insatser med EKF:s InvestEU-instrument eller insatser som erhåller konkurrenskraftstämpeln.

För att svenska aktörer ska kunna ta del av EKF krävs **nationell medfinansiering**, både privat och offentlig. Därutöver krävs en struktur som tillgängliggör denna medfinansiering via myndigheter eller instrument, och förutsättningar för att nå ut till företag i det svenska ekosystemet. Dessa faktorer utgör en nödvändig **nationell mottagarkapacitet**. Idag missar svenska företag många möjligheter till EU-stöd då nationell medfinansiering inte är tillgänglig. Budgetpropositionen för 2026 annonserar medfinansiering för Programmet för ett Digitalt Europa inom EU² är ett positivt exempel, motsvarande insatser behövs för övriga delar av EKF.

Svenskt deltagande i **IPCEI** kan möjliggöra att mycket strategiska satsningar realiserar i Sverige, satsningar som annars riskerar att flytta utomlands. IPCEI-deltagande gör även att svenska aktörer får tillgång till specifik kompetens och nätverk inom EU. Tillväxtverket välkomnar därför möjligheten för EKF att ge stöd till IPCEI-projekt och understryker att ett sådant stöd förutsätter nationell medfinansiering, som idag inte finns i önskvärd utsträckning.

Artikel 12 och 14: Arbetet måste genomföras med mycket hög nivå av **transparens** i genomförandet. Det är viktigt att tydliggöra i förhandlingen hur de viktigaste prioriteringarna, som påverkar fondens fördelning, kommer att definieras.

Särskild fokus bör vara på möjligheter för **små och medelstora företag** att ta del av möjligheterna inom EKF. Därutöver är det av vikt att genomförandet präglas av flexibilitet så att EKF genomgripande kan svara upp på de största utmaningarna för de utpekade målen.

² [Stora satsningar på AI och data – stärker välfärden och svensk konkurrenskraft - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/press/2023/04/stora-satsningar-pa-ai-och-data-starcker-valfarden-och-svensk-konkurrenskraft/)

Kapitel II EKF:S VERKTYGSLÅDA

Ambitionen att bemöta hela finansieringsresan för särskilt forskningsintensiva teknikföretag är positiv. EKF:s möjlighet att använda båda **bidrag** och **finansieringsinstrument** är grundläggande.

Artikel 15: Tillväxtverket välkomnar att EKF samordnas med pelaren för konkurrenskraft inom Horisont. Upplägget möjliggör en brygga mellan forskning, produktutveckling, kommersialisering och industriell produktion på en global marknad. EKF:s och Horisonts **integrerade satsning på forskning och industri** svarar på behov som svenska industriaktörer framställer. Grundforskning bör hanteras inom Horisont och EKF bör hantera resan från innovation till kommersialisering.

Tillväxtverket instämmer i att centralt förvaltat förmåga till forskningsfinansiering och finansieringsinstrument för forskningsintensiva teknikföretag bibehålls i Horisont och Europeiska innovationsrådet (EIC) Fund.

Artikel 18: Tillväxtverket välkomnar möjligheten att ge stöd till åtgärder för expansion av produktionen under särskilda förutsättningar. Detta kan vara ett relevant stöd för att skala upp påbörjade cleantech insatser exempelvis.

EKF:s InvestEU-instrument

Tillväxtverket instämmer i att offentliga finansieringsinstrument är ett viktigt verktyg för att, genom riskdelning mellan offentligt och privat kapital, attrahera privat kapital till finansieringsgap där marknaden inte löser utmaningarna. Tillväxtverket välkomnar kopplingen till Spar- och Investeringsunionen genom styrning mot privat medfinansiering med kommersiell riskprofil.

Behov av ökat risktagande: Den föreslagna utformningen av InvestEU-instrumentet, som styrs mot kommersiell risk, riskerar att inte kunna täcka finansieringsgap som företag har i framför allt prekommersialiseringssfasen och den tidiga scaleup-fasen. Utmaningar Tillväxtverket ser i InvestEU:s utformning är:

- En ensidig användning av budgetgarantier utan möjlighet till kapitalisering av implementerande partners. Modellen innebär en press för implementerande partners med begränsat eget fritt kapital att söka avkastning med minimering av risk.
- En otillräcklig styrning mot risktagande. Instrumentet styr i för hög utsträckning mot maximering av privat medfinansiering med kommersiell riskkapital vilket skulle innebära en förskjutning mot den kommersiella delen av riskskalan.

Behov av konkurrensneutralitet mot implementerande partners: Instrumentet bedöms inte konkurrensutsätta Europeiska investeringsbanken (EIB)/Europeiska investeringsfonden (EIF) i tillräcklig utsträckning. Även nationella utvecklingsbanker (National Promotional Banks and Institutions, NPBI) krävs för att utveckla riskvilliga finansieringsinstrument, skapa synergier med nationella initiativ och närhet till nationella målgrupper för att säkerställa en effektiv kapitalallokering på nationell nivå. NPBI bör ges förutsättningar att konkurrera om deltagande i InvestEU.

Det är även nödvändigt att engagera kommersiella banker som implementeringspartners i InvestEU för att säkerställa en bred spridning av spar- och investeringsprodukter. Detta bidrar till utvecklingen av Spar- och investeringsunionen genom att koppla samman unionens sparare med institutionellt kapital.

För att stärka InvestEU:s risktagande samt konkurrensneutralitet mot implementerande partners föreslås att:

- Öronmärka en del av EKF samt runt hälften av budgetgarantierna för InvestEU till forskningsintensiva teknikföretag till och med tidig tillväxtfas.
- Tillhandahålla kapitalförstärkning för NPBI genom höjt eget kapital, på lika villkor som vid tilldelning av budgetgarantier, för att öka deras finansiella kapacitet.
- Möjliggöra för kommersiella banker att konkurrera om rollen som implementerande partner och därigenom få tillgång till InvestEU:s budgetgarantier på lika villkor med centrala finansiella institutioner som EIB/EIF och NPBI.
- Förtydliga medlemsländernas roll i genomförandet och i instrumentaliseringen av InvestEU där risktagande och marknadskompletterande funktioner kan bevakas.

Finansieringsinstrument i en svensk kontext

Utan nationell mottagarkapacitet (se ovan) har inte InvestEU eller EIC Fund i Horisont förutsättningar att adressera finansieringsgapen för forsknings- och teknikintensiva svenska företag. Som ett exempel har Tillväxtverket analyserat svenska företags deltagande i EU:s EIC Accelerator-program som stöttar innovativa företag med bidrag på upp till 2,5 miljoner EUR och riskkapital på upp till 15 miljoner EUR. Företagen har varit framgångsrika i att få del av medel samt kvalitetsstämpeln Seal of Excellence, men för att kunna ta del av stödet måste företagen säkra privat medfinansiering. Analysen visar på ett finansieringsgap på 10 miljarder kr under 2021–2025. Det är kapital som företagen uppgett att de behöver men som inte kunnat tillgodoses. Utan åtgärder riskerar bolagen att inte kunna hämta hem kapital de beviljats från EU. En risk är också att denna typ av bolag söker sig utanför Sverige och EU.

Tillväxtverket föreslår att i Sverige:

- Säkerställa en **offentlig grundplatta** för marknadskompletterande riskvillig medfinansiering för EU:s finansieringsinstrument.
- Vidareutveckla **ekosystemet för finansiering** till innovation, entreprenörskap och företagande så att företag i hela Sverige kan få kvalificerad rådgivning gällande finansieringsmöjligheter på EU- och nationell nivå.
- Utveckla en **kraftsamling för forsknings- och teknikintensiva tillväxtföretag/scaleups på nordisk nivå** för att skapa mottagarkapacitet som kan matcha EIC Accelerator.
- **Bibehålla och utveckla nationella instrument** för miljö- och klimatteknik, regional kapitalförsörjning, kommersialisering av forskning samt analysera behovet av instrument avseende teknik för dubbel användning.

Sverige bör överväga att etablera en NPBI med kapacitet att kvalificera sig som implementeringspartner i InvestEU. En sådan institution skulle skapa närhet till svenska målgrupper och därigenom stärka möjligheterna att utveckla riskvilliga finansieringsinstrument, främja synergier med nationella initiativ och säkerställa en effektiv kapitalallokering på nationell nivå. För att uppnå detta måste banken ha ett tydligt mandat att agera marknadskompletterande och ta större risker än kommersiella aktörer, under förutsättning att styrningen konsekvent prioriterar långsiktig samhällsnytta framför kortsiktig lönsamhet.

En NPBI bör utformas med betydande kapitalisering av eget kapital som grund, kompletterat med möjlighet att emittera obligationsprogram på kapitalmarknaden och huvudsakligen finansiera sig den vägen. Statligt startkapital fungerar som riskbuffert, medan intäkter från utlåning, garantier och investeringar återinvesteras för att upprätthålla en långsiktigt hållbar kapitalstruktur. Genom emissioner med statlig garanti kan banken förstärka sin finansieringskapacitet och attrahera kapitalmarknadsmedel utan att belasta statsbudgeten över tid.

Tillväxtverket föreslår att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att analysera förutsättningarna för en NPBI i Sverige. Sverige bör också överväga att stödja möjligheterna för svenska kommersiella banker att agera implementerande partner.

Kapitel III Projektrådgivning, samarbete med små och medelstora företag, kompetensutveckling och tillgång till finansiering

Artikel 27: Tillväxtverket välkomnar inrättandet av **EU for Business-nätverket** för att stötta små och medelstora företag att växa både inom och utanför den inre marknaden. Tillväxtverket välkomnar även en geografiskt balanserad täckning. Nätverket bör baseras på erfarenheter från Enterprise Europe Network (EEN) med syftet att stärka konkurrenskraft och öka resiliens hos små och medelstora företag genom att erbjuda kvalificerad rådgivning, partnerskap och utbildning inom områden som internationalisering, innovation, hållbarhet och digitalisering. I samtliga länder inom Single Market Programme har små och medelstora företag rapporterat en ökad omsättning med 18%. De som beviljades stöd via EEN under 2020 har en avsevärt starkare utveckling av antalet anställda än övriga företag.

Tillväxtverket anser att nätverket kan stärkas ytterligare under 2028–2034 linje med Konkurrenskraftskompassens mål genom att främja innovation och scaleups, leverera grön omställning i kombination med konkurrenskraft, säkerställa ekonomisk trygghet och företags resiliens samt hjälpa företag att dra nytta av en inre marknad med enklare regler, tillgång till investeringar och kompetens.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Elisabeth Backteman, Kristin Hedström har varit föredragande.

Elisabeth Backteman

Kristin Hedström